

UNIVERSITATEA „BABEȘ-BOLYAI” CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE SOCIOLOGIE ȘI ASISTENȚĂ SOCIALĂ
DEPARTAMENTUL SOCIOLOGIE

TEZĂ DE DOCTORAT
IDENTITĂȚI ȘI TENDINȚE DE DEZVOLTARE
RURALĂ ÎN SATE DE SUB MUNTELE ȘES

Drd. OVIDIU COSTINAȘ

Coordonator:

Prof. univ. dr. TRAIAN VEDINAȘ

CLUJ-NAPOCA

2017

CUPRINS

CAPITOLUL 1 – SATUL ÎN PARADIGME SOCIOLOGICE - 7

1.1. INTRODUCERE - 8

1.1.1. Ruralul: aspecte și concepte - 8

1.1.2. Sociologia rurală profil și concept - 11

1.2. DIMITRIE GUSTI: SATUL CA UNITATE SOCIALĂ - 17

1.2.1. Planificarea științifică - 17

1.2.2. Metodologia monografică - 18

1.3. MIRCEA VULCĂNESCU : GOSPODĂRIA ȚĂRĂNEASCĂ ȘI SPAȚIUL SPIRITUAL AL SATULUI - 21

1.3.1. Elementele gospodăriei țărănești - 21

1.3.2. Morfologia economică a satului - 21

1.3.3. Satul românesc în arhetipuri - 22

1.4. GEORGE EM. MARICA : SATUL ESENȚIAL - 28

1.4.1. Geo-structura satului - 28

1.4.2. Oamenii satului și spiritualul - 29

1.4.3. Stilul de viață țărănesc - 30

1.4.4. Sociologia satului - 30

1.4.5. Familia țărănească - 31

1.4.6. Structura sociologică a unui sat - 32

1.4.7. Tipologia satelor după Marica - 32

1.5. HENRI H. STAHL : SATUL DEVĂLMAȘ - 34

1.5.1. Volumul I: Teorii despre organizarea străveche. Satul devălmaș în organizări locale - 34

1.5.2. Volumul II. Obștea și gospodăriile familiale - 37

1.5.3. Volumul III. Organizări juridice și procese de producție - 40

1.6. GHEORGHE ȘIȘEȘTEAN: SATUL TRANSILVĂNEAN - 43

1.6.1. Intrarea în modernitate a spațiului rural din Transilvania - 43

- 1.6.2. Sisteme familiale, strategii maritale și transmiterea proprietății - 45
- 1.7. ILIE BĂDESCU: SOCIOLOGIA RURALĂ SISTEMATICĂ - 48
- 1.8. ION MIHĂILESCU :SATUL– COMUNITATE TERITORIALĂ - 51
 - 1.8.1. Comunitățile teritoriale - 51
 - 1.8.2. Structuri agricole și comunitare precomuniste, comuniste și postcomuniste - 51
 - 1.8.3. Mediul rural și integrarea europeană - 53
- 1.9. MIHAI PASCARU DESPRE ION ALUAȘ ȘI CERCETAREA RURALULUI ÎN CONTEXT REGIONAL - 54
 - 1.9.1. Studiul ruralului și amenajarea teritoriului - 54
 - 1.9.2. Cercetări comparative asupra modului de trai - 55
- 1.10. MIHAI PASCARU: SATUL- COMUNITATE MATRICEALĂ -57
 - 1.10.1. Introducere în sociologia regională - 57
 - 1.10.2. Comunitatea și grupul - 57
 - 1.10.3. Sociologia comunităților - 59
 - 1.10.4. Caracteristicile matricii comunitare - 60
- 1.11. TRAIAN VEDINAȘ: ASINCRONISMUL SOCIAL - 62
 - 1.11.1. Clasificarea așezărilor și gospodăria țărănească - 62
 - 1.11.2. Tipuri de economie rurală - 63
 - 1.11.3. Asincronia comunităților - 64
 - 1.11.4. Gospodăria țărănească - proprietate fără profit - 65
- 1.12. SPECIFICITĂȚI ALE SATULUI ROMÂNESC CONTEMPORAN ȘI TRANSFORMĂRILE ACESTUIA - 67
- 1.13. INSTITUȚIILE SATULUI ROMÂNESC - 73
 - 1.13.1. Primăria comunei - 74
 - 1.13.2. Postul de Poliție comunal - 78
 - 1.13.3. Grădinița, școala primară, școala gimnazială și liceul din mediul rural - 79
 - 1.13.4. Dispensarul uman - 81

- 1.13.5 Dispensarul veterinar - 82
- 1.13.6 Biblioteca comunală - 82
- 1.13.7. Bisericile și casele de rugăciune - 82
- 1.13.8 Căminul cultural - 84
- 1.13.9. Magazinul sătesc și bufetul - 85
- 1.13.10 Furnizorii de servicii - 85
- 1.14. ACTORI SOCIALI ÎN SATUL ROMÂNESC. TIPOLOGII - 87
- 1.14.1. Agricultorii satului - 88
- 1.14.2. Muncitorii și pensionarii satului - 88
- 1.14.3. Populația neimplicată în activitate - 89

CAPITOLUL 2 – METODOLOGIA SOCIOLOGICĂ APLICATĂ ȘI DEMERSURILE PRIVIND REALIZAREA CERCETĂRII - 90

- 2.1. METODOLOGIA SOCIOLOGICĂ APLICATĂ -91
- 2.1.1. Analiza documentelor - 91
- 2.1.2. Ancheta – Fișa de observație – Fișa localității - 95
- 2.1.3. Anchetă prin aplicarea chestionarelor - 98
- 2.1.4. Interviul aplicat localnicilor - 99
- 2.2. DEMERSURILE CERCETĂRII - 100
- 2.2.1 Ideea programului școlii doctorale - 100
- 2.2.2. Debutul cercetării - 102
- 2.2.3. Vizita la primăria Valcău de Jos - 104
- 2.2.4. Drumul județean 191D - 105
- 2.2.5. Vizita la primăria Plopiș - 106
- 2.2.6. Relația cu primăria Horoatu Crasnei - 107
- 2.2.7. Culegerea de date pentru fișele localităților comunei Sîg - 108
- 2.2.8. Vizita la primăria comunei Buciumi - 109

- 2.2.9. Vizita la primăria Agrij - 110
- 2.2.10 Vizita la Primăria Treznea - 111
- 2.2.11 Vizita la Primăria Halmășd - 112
- 2.2.12. A doua vizită la Primăria Plopiș - 113
- 2.2.13. A doua vizită la Primăria Valcău de Jos - 113
- 2.2.14 Primele concluzii - 114
- 2.2.15. A treia vizită la primăria Valcău de Jos - 114
- 2.2.16. Excursia în satul Lazuri - 115
- 2.2.17 Deplasarea la Liceul Tehnologic nr.1 Sîg - 116
- 2.2.18 Aplicarea chestionarelor în comuna Sîg - 117
- 2.2.19 Aplicarea chestionarelor în comuna Valcău de Jos - 118
- 2.2.20. Aplicarea interviurilor sociologice în comunele din aria de cercetare - 119
- 2.2.21. Vizitele la Direcția Județeană de Statistică Sălaj - 128
- 2.2.22. Alte demersuri ale cercetării - 128

CAPITOLUL 3 – MICROMONOGRAFIA REGIONALĂ A COMUNELOR SÎG, VALCĂU DE JOS ȘI PLOPIȘ SITUATE ÎN APROPIEREA IZVOARELOR BARCĂULUI ȘI A MUNTELUI ȘES - 130

3.1. SPAȚIUL ISTORICO-GEOGRAFIC AL ZONEI - 133

3.1.1. Repere geografice - 131

3.1.2. Repere istorice - 133

3.2. EVOLUȚIA CALITATIVĂ ȘI CANTITATIVĂ ÎN TIMP A COMUNITĂȚILOR CERCETATE - 135

3.2.1. Radiografia satelor cercetate la mijlocul secolului al XX-lea – anchetă sociologică - 136

3.2.2. Situația registrelor agricole comuna Sîg - 137

3.2.3. Situația registrelor agricole comuna Valcău de Jos - 139

3.2.4. Situația registrelor agricole comuna Plopiș - 140

3.3. EXPERIMENTUL EȘUAT AL CHESTIONARULUI PENTRU ELITELE LOCALE DIN COMUNELE CERCETATE - 142	
3.4. ANCHETA SOCIOLOGICĂ REALIZATĂ PRIN FIȘELE LOCALITĂȚILOR - 144	
3.4.1. Expunerea defalcată a fișelor localităților pe secțiuni - 145	
3.5. CARACTERIZAREA SATELOR PRIN INTERMEDIUL MET. INTERVIULUI - 157	
3.5.1. Descrierea satului Sîg prin analiza a două interviuri - 158	
3.5.2. Descrierea satului Mal prin viziunea poetului Florian Costina - 161	
3.5.3. Valcău de jos și Valcău de sus din perspectiva a doi întreprinzători - 163	
3.5.4. Satele Subcetate și Preoteasa în viziunea a doi intelectuali - 166	
3.5.5. Satul Plopiș văzut de un locuitor non-stabil - 169	
3.5.6. Iaz – satul cu muzeu și cu rezervație naturală - 170	
3.6. DETERMINAREA SPECIFICITĂȚILOR SATELOR CA URMARE A APLICĂRII CHESTIONARELOR ASUPRA UNOR GOSPODĂRII - 173	
3.6.1. Date statistice din aria de cercetare - 173	
3.6.2. Indicatori similari chestionarelor extrași din Recensământul Populației și Locuințelor din 2011 - 178	
3.6.3. Indicatorii folosiți în chestionarele aplicate - 179	
3.6.4. Aspecte particulare ale gospodăriilor date de numărul de locuitorilor - 181	
3.6.4.1. Gospodăriile cu un singur locuitor din eșantion - 181	
3.6.4.2. Gospodăriile cu 2 locuitori din eșantion - 182	
3.6.4.3. Descriere gospodăriile cu 3 locuitori din eșantion - 184	
3.6.4.4. Descriere Gospodăriile cu 4 locuitori din eșantion - 185	
3.6.4.5. Descriere gospodăriile cu 5-6 locuitori din eșantion - 187	
3.6.5. Categorizarea și caracterizarea persoanelor din eșantion pe criteriul educației - 188	
3.6.5.1 Persoanele fără educație din eșantion - 188	
3.6.5.2. Absolvenții de ciclu primar - 189	
3.6.5.3. Absolvenții de gimnaziu - 190	

3.6.5.4. Absolvenții școlilor profesionale - 191

3.6.5.5 Absolvenții de studii liceale și școli postliceale - 192

3.6.5.6. Absolvenții de studii superioare - 197

3.6.6. Descrierea comunităților prin tabele explicite - 194

CONCLUZII TEORETICE ȘI EMPIRICE - 229

BIBLIOGRAFIE - 233

ANEXE: chestionare, fișele (caiete) localităților, interviuri, chestionarul gospodăriilor, prelucrarea datelor din chestionare.

Teza de doctorat cu titlul *Identități și tendințe de dezvoltare rurală în sate de sub muntele șes* coordonată de către domnul profesor universitar Traian Vedinaș reflectă o cercetare menită să aducă în lumină gradul de dezvoltare al gospodăriilor prezente, comparativ cu date existente secolul trecut, din câteva sate situate la poalele Muntelui Șes, pe teritoriul județului Sălaj, din trei comune situate în zona limitrofă cu județul Bihor, fiind aici vorba de comunele Sîg, Valcău de Jos, Plopiș. Pe lângă gospodării sunt luate în vedere și aspecte generale ale satelor cum ar fi elementele ce țin de specificul localității.

Lucrarea este structurată în trei capitole majore, primul reliefând aspectele teoretice extrase din paradigmele sociologilor moderni sau contemporani, al doilea având în vedere metodologia aplicată și modul de lucru și elaborare al cercetării, iar cel de-al treilea capitol are în vedere expunerea întregii cercetări. Scurtul capitol privind concluziile reflectă idei generale expuse în scopul certificării aspectelor anterior discutate.

Cuvintele cheie care predomină în conținutul tezei de doctorat sunt următoarele: sociologie rurală, comunitate, sat, Sîg, Valcău de Jos, Plopiș, gospodării, chestionar, agricol, teren, interviu, eșantion, caietul localității.

În continuare voi reda ideile principale care rezumă prezenta teză de doctorat.

CAPITOLUL 1 – SATUL ÎN PARADIGME SOCIOLOGICE

INTRODUCERE

Ruralul: aspecte și concepte

Problema definirii ruralului nu este recentă. Aflarea vreunui om care nu a părăsit niciodată spațiul urban este practic imposibilă și mai ales dificilă. Călătoriile, zonele turistice, amintirile din trecutul fiecăruia, formează împreună impresiile fiecăruia cu privire la ceea ce reprezintă ruralitatea.

Majoritatea oamenilor asociază zonele rurale cu ideea de zone de mari întinderi sau spații libere, conectate la tradiție și circumspecte la ideea schimbării și a noului, frumoase din punct de vedere al naturii și peisagisticii dar sărace din punct de vedere economic. Dacă pronunțăm *rural* ne raportăm la ferme, muncile agricole ale câmpului, densitate redusă a populației, peisaje naturale, artefacte ale tradiției.

Sunt diverse specificități care realizează o diferențiere între zonele cu specific rural și cele cu specific urban. Dacă vorbim despre utilizarea terenului în zonele rurale, în mare parte utilizarea cea mai amplă a terenului rămâne într-o stare naturală și este utilizată de obicei pentru culturi agricole, zone împădurite, destinații turistice, ferme de animale, etc. În termeni mult mai reduși, terenul este utilizat pentru habitatele umane (vatra satului și locuințele oamenilor). Prin urmare, populația din zonele rurale va fi în mod specific mai redusă decât în urban.

În mediul urban, față de mediul rural se constată a aglomerare de clădiri, întreprinderi, spații comerciale, blocuri de locuințe, zone sportive și de agrement, cartiere rezidențiale și în mare parte sunt terenuri destinate arterelor de circulație de la bulevarde largi la străzi, alei și trotuare destinate exclusiv deplăsării oamenilor și vehiculelor.

Sociologia rurală: profil și concept

Cele mai multe opinii și definiții sociologice apreciază că sociologia rurală ar trebui privită și abordată ca o parte specializată și de sine stătătoare în cadrul a sociologiei, dată fiind sarcina de a oferi transparență diferitelor aspecte ale lumii ruralului. Prin urmare sociologia rurală trebuie să descopere și să conceptualizeze linii de legătură pentru multiplele falii ale lumii sociale rurale și să pună în prim plan logica ansamblului și de asemenea și plasarea fenomenelor sociale rurale și a entităților instituționale în contextul global. Mai mult decât atât, analiza sociologică impune anumite puncte de vedere, având în vedere dimensiunea istorică și potențialul de comparație, având ca instrument de lucru timpul istoric prin raportarea la fenomene.

Sociologia rurală poate fi înțeleasă și din punct de vedere tehnic, pentru că ea reflectă și anumiți termeni după care ea lucrează. Din punctul de vedere al lui Traian Vedinaș, sociologia rurală are un statut aparte asemenea sociologiei urbane pentru că acestea fac parte conform teoriei lui Ion Aluș din așa-zisa sociologie a comunităților teritoriale deoarece prin ea nu se reflectă doar valențe ale socialului sau a umanului precum în cazul diverselor ramuri ale sociologiilor precum cele din sfera religioasă, medicală, știință, cultură, medicină, etc.

DIMITRIE GUSTI: SATUL CA UNITATE SOCIALĂ

În anul 1965, la 10 ani de la trecerea în neființă a reputatului sociolog, se publică o carte cu denumirea „Pagini alese” în care se reflectă principalele puncte de vedere ale cercetărilor efectuate în timp de către Gusti. Din această lucrare se pot evidenția câteva puncte de vedere esențiale în vederea stabilirii ca știință de sine stătătoare a sociologiei rurale, contestată inițial de către sociologii de profil generalist. Munca monografică a lui Gusti se împarte în Planificarea științifică și Metodologia monografică.

MIRCEA VULCĂNESCU : GOSPODĂRIA ȚĂRĂNEASCĂ ȘI SPAȚIUL SPIRITUAL AL SATULUI

După considerațiile lui Mircea Vulcănescu din lucrarea „*Prolegomene sociologice la satul românesc*”, gospodăria țărănească e întemeiată pe munca unui grup care urmărește satisfacerea nevoilor sale de consum. Referitor la întinderea optimă a exploatației, gospodarii o stabilesc la nivelul folosirii celei mai avantajoase a muncii proprii. Intensitatea de exploatație a muncii este stabilită în vederea obținerii venitului maxim pe unitatea de muncă, fără o limită inferioară, dar cu o limită superioară relativă stabilită în sensul satisfacerii nevoilor de consum ale familiei pentru asigurarea rezistenței la eventualele crize.

Vulcănescu crede că o cercetare sociologică a vieții economice a unui sat nu este ușoară deoarece un economist desemnat în teren merge cu prejudecăți teoretice, încercând să le aplice satului, fără să conștientizeze că noțiunile împrumutate se folosesc pentru un alt tip de viață economică.

Vulcănescu face mai sus un tipar arhetipal al satului românesc, vrând prin asta să evidențieze caracterul unitar al tiparului după care este constituit un sat românesc. Descrie pe scurt zonele geografice unde se găsesc satele și forma acestora într-o manieră cum doar un narator ar face-o, dar în același timp păstrează caracterul sociologic al eseului de față. Dacă arătam în cazul satului arhaic-medieval situația slabei prezențe a autorităților teritoriale, iată Vulcănescu arată printr-o enumerație instituțiile care se pot regăsi la început de secol XX într-

un sat, semn că satul oricum a evoluat cel puțin pe linie administrativă. Din cele anterior existente se păstrează biserica pe care Vulcănescu o enunță prima ca dovadă că oamenii satelor puneau credința pe primul loc, abia apoi primăria și jandarmeria ca instituții de ordine și reglementare, școala despre care am mai vorbit ca instituție de învățământ locală și mai apoi la capătul priorităților se găsesc cooperativa pentru a achiziționa defapt lucrurile ce nu se găsesc în gospodărie și pentru care se impun o necesitate imperioasă de la unelte pentru gospodărie, consumabile pentru gospodărie, iar dintre alimente achiziționau produsele care nu le puteau obține în gospodărie: zahăr, sare și alte materii prime.

Cât despre ocupații, este evident că se reflectă în activitatea agricolă de cultivare a plantelor și creștere a animalelor, întrucât, după cum spune și Vulcănescu, sectoarele muncii erau limitate. Alte ocupații mai puteau fi exploatarea forestieră, miniere și piscicole, dar acestea într-un volum mai redus. Fiind comunități mai mici decât cele de la oraș, în satul preinterbelic și interbelic se practica ajutorul reciproc fiind astfel mai ușor pentru țăranii dintr-un grup de gospodării să efectueze într-un timp mai scurt o lucrare agricolă de dimensiuni mai mari ce impunea și prezența a mai multă forță de muncă, ajutorul constând în muncă manuală sau cu ajutorul animalelor de tracțiune.

GEORGE EM. MARICA : SATUL ESENȚIAL

Ca un sociolog extrem de bine documentat tehnic și teoretic, Marica explică diferența dintre sociologii europeni și cei americani în sensul că europenii au ca unitate de structură de bază satul, pe când americanii nu vorbesc despre sat, ci despre comunități cu mai puțin de 2500 de locuitori, la americani forma de referință fiind ferma, nu satul. Fermele americane sunt izolate prin spațiul moșiilor pe care le cultivă, cuprind câte o singură familie cu angajații ei și sunt organizate ca întreprinderi de tip capitalist, întemeiate pe criteriul rentabilității, pe când gospodăria țărănească din satul românesc nu produce în scopul câștigului, ci pentru consumul familiei, nefiind o întreprindere de tip capitalist ci o „*unitate economică autarhă*”

Studiind lucrarea lui Marica observăm punctul de vedere comun al multor ruraliști, dar explicat în motă personală. În viziunea lui, orice sat obișnuit e ansamblul de așezări relativ dispersate. Casele nu sunt tocmai una lângă alta, ci așezate la oarecare distanță între ele, fiind despărțite uneori chiar de spații mari.

În ceea ce privește acțiunea omului din rural, Marica descrie în linii mari motivațiile privind mobilitatea omului rural în raport cu sinele, gospodăria lui, celelalte gospodării și satul în sine.

După Marica, pentru a înțelege satul, trebuie analizat țăranul și astfel structura socială sătească, iar pentru a putea astfel vorbi despre țăran, trebuie privit în perspectiva economică și a activității economice a țăranului din care rezultă și psihologia sa și implicit, această cale de studiu este o poartă de intrare spre ceea ce înseamnă sociologia.

HENRI H. STAHL : SATUL DEVĂLMAȘ

Comuna primitivă a început să fie luată în considerare odată cu pătrunderea capitalismului în agricultură, dar asta nu ca stare naturală ci ca urmare a încetării existenței servajului, ca urmare eliberării de sub glie a țăranului, cel care muncea pe moșie, lăsându-l liber chiar să schimbe satul, și mai apoi ca urmare lipsei terenului agricol în proprietatea sau posesia țăranului, aspect ce îl lăsa pe țăran în situația de a-și vinde forța de muncă, neavând posibilitatea angajării în industrie precum cei din urban.

În antiteză cu satul de tip feudal, satul devălmaș este acel sat care, față de satele din evul mediu și perioada relativ târzie a acestuia, se deosebește nu doar prin structura sa socială ci mai ales prin faptul că respectivele sate nu erau aservite vreunui nobil feudal, ele depinzând direct de către autoritatea centrală, anume domnitorul. Satele devălmașe au fost vreme de multe sute de ani, sate libere, sate de răzeși, răspândite în special în zona Moldovei sau a Țării Românești.

Satele devălmașe, arhaice sau evolute, sunt mentenabile primele și disolubile cele de pe urmă. Satul arhaic este cu o obște democratică egalitară, vag colorată gerontocratic cu o populație majoritară din băștinași, formați dintr-o singură ceată, folosind moșia în devălmașie absolută, cu o economie naturală, prin munca directă a pământului, prin tehnici primitive de defrișare au destelenire a pământului.

Satul devălmaș este o asociație de gospodării familiale, pe baza unui teritoriu stăpânit în comun, în care colectivitatea ca atare are drepturi anterioare și superioare drepturilor gospodăriilor alcătuitoare, drepturi exercitate prin organul de conducere denumit „obște”.

Satele devălmașe s-au dovedit a fi obști teritorializate, în sensul de rămășițe ale unor vechi formațiuni sociale de pe același amplasament, datând din perioada comunei primitive, cu împrejurări istorice diferite. Acestea se consideră a fi fost sate libere, dar pe lângă acestea par a mai fi existat în trecut și alte sate sate aservite, dar tot devălmașe. Față de occidentali, țăranii din satele țărilor române nu proveneau din rândul unor foste structuri sociale de șerbi, ci din rândul unor sate de țărani liberi de sistemul de orânduire feudală.

GHEORGHE ȘIȘEȘTEAN: SATUL TRANSILVĂNEAN

La sfârșitul secolului al XVIII-lea spațiul rural autohton era dominat de arhaic la care se adăuga lipsa elitelor sociale semnificative proprii. Ocupația austriacă din Transilvania și Bucovina a reușit greu și cu multă persuasiune în propunerile de modernizare să îi ridice pe cei din ruralul majoritar românesc la statutul de cetățeni, în ample activități terezianiste sau iosefiniste, începând cu teritoriile de graniță ale Imperiului Austriac: Banatul de Munte, Făgărașul și Năsăudul.

Formele acestea odată impuse au devenit treptat tradiție păstrată până în secolul al XX-lea, în special în ceea ce privește reorganizarea gospodăriei. În zona Câmpiei de Vest s-au făcut ample lucrări de asanare a terenurilor mlăștinoase datorită lipsei digurilor pe văile marilor râuri și bazine hidrografice și de asemenea s-a procedat la despădurirea zonei joase din arealul Tisa-Carpați. De asemenea s-a regândit și rețeaua de drumuri din Transilvania ca urmare faptului că drumurile anterioare erau proiectate prin zone de înălțime și mai greu accesibile din cauza faptului că eventualele drumuri de până atunci prin zona văilor ar fi fost inundate primăvara și toamna, numai că odată cu asanarea malurilor, s-au realizat o serie de drumuri noi înspre bazinul Tisei, aspect care duce totodată și la izolarea unor sate aflate în zonele de deal pe unde treceau drumurile principale de până atunci.

ILIE BĂDESCU: SOCIOLOGIA RURALĂ SISTEMATICĂ

După cum explică și Ilie Bădescu în lucrarea „Sociologie rurală”, satul românesc a traversat, în a doua jumătate a secolului al XX-lea, câteva mari procese. Prima dată s-a desfășurat colectivizarea forțată a agriculturii după modelul colhozurilor bolșevice, proprietatea asupra pământului a fiind luată țăranilor, sistemul trecând peste împotrivirea lumii țărănești, cu scopul a fi șanjabilă cu o formă de proprietate colectivă. Abia ulterior în perioada comunistă a avut loc un proces de modernizare a agriculturii caracterizat prin: dezvoltarea marii exploatații agricole, profesionalizarea, mecanizarea și tehnologizarea muncii agricole, raționalizarea după criterii de eficiență economică a sectorului agricol.

Datorită unei tot mai evidente și extinse crize la nivel mondial, sistemul de valori al popoarelor cunoaște el însuși mutații modificări, ca răspuns la această criză mondială. Datorită faptului că degradarea continuă a calității vieții în mediul urban care deține momentan majoritatea, vom vedea că, în acest context, natura și viața în spațiul natural rural devin valori tot mai importante, deoarece ele motivează și determină comportamentele rezidențiale, de consum sau de loisir ale oamenilor. Întoarcerea în rural (retromigrație) și la

rural, la caracteristicile acestuia, apar astfel ca tendințe ce transcend granițele naționale și continentale.

ION MIHĂILESCU :SATUL– COMUNITATE TERITORIALĂ

Viața socială se desfășoară în comunități umane teritoriale. O comunitate teritorială este un grup de oameni care trăiesc în cadrul unei diviziuni sociale a muncii, la o anumită arie geografică, cu o cultură comună și un sistem social de organizare comună a activităților și cu conștienta apartenenței la respectiva comunitate. Comunitatea teritorială este nucleul spațiului social în care se relaționează locul de muncă și de rezidență. Teritoriul influențează capitalul uman spre anumite caracteristici sau procese adaptative cum ar fi distribuția spațială a locuitorilor și ale instituțiilor, concentrarea-centralizarea-descentralizarea habitatului, specializarea funcțională a unor comunități, mobilitatea populației, configurarea structurilor sociale și spațiale.

Comunitățile rurale deși sunt păstrătoare ale unor elemente contingente și procesuale străvechi, ele nu sunt pasive și imuabile, ele fiind supuse metamorfozei de-a lungul timpului ca urmare a dinamismului sau a unor factori extralocali. Comunitatea rurală este un ansamblu de gospodării cu un anumit teritoriu, ansamblu ce permite intervenția în viața fiecărei gospodării în parte, după Ischupow, pe când după Lefebvre comunitatea rurală este un grup social care organizează cu ajutorul unor modalități istorice determinate un ansamblu de familii fixate pe un teritoriu. După Redfield, comunitatea rurală se definește ca un tot uman, în sensul că niciun membru nu are un statut în afara comunității pe când pentru Arensberg comunitatea rurală este un propagator de cultură socială

MIHAI PASCARU: SATUL- COMUNITATE MATRICEALĂ

Comunitatea se definește de obicei prin raportare la societate, numai că termenul de „comunitate” în știința sociologiei este cel mai vag și mai evaziv termen cu care se lucrează. Luat după Aluș, care la rândul lui îl citează pe Tonnies, termenul de comunitate suferă ambiguități, pentru că se presupune a fi comunitate acea societate care este intercunoscută și vizibilă face-to-face, în acest aspect încadrându-se lumea sătească, iar pentru a lărgi orizontul de referință trebuie adăugat termenului comunitate și cel de societate, chiar dacă în acest caz de formează o dihotomie. Tonnies are diferite genuri de comunități, anume : înrudirea în vederea utilizării unor elemente comune ca urmare a legăturii de sânge, vecinătatea văzută ca utilizare a bunurilor de interes public și local, prietenia utilizează în ea însăși interesele comune și modul de gândire.

Matricea comunitară și modernitatea comunității sunt în raport de invers-proportionalitate, întrucât un nivel ridicat de modernitate al unei comunități reprezintă un nivel redus al matricei comunitare, prin urmare, cu cât un sat este mai mare, cu atât va fi mai redus indicele matricei comunitare. Într-o comunitate există diverse genuri de comunități, cum ar fi înrudirea, vecinătatea și prietenia. Prin înrudire se înțelege posesia și uzul comun a facilităților lăsate în urmă de către ancesori. Vecinătatea în schimb presupune proximitatea gospodăriilor și a locuințelor, percepute în baza unor limite ale terenurilor, stabilindu-se conexiuni între oameni alături de sentimentul de comuniune generat de către cutume, gestiunea comună a activităților agricole și încredere reciprocă. Prietenia în schimb este un efect de identificare comună a condițiilor sociale și al viziunii comune a cel puțin doi gospodari.

TRAIAN VEDINAȘ: ASINCRONISMUL SOCIAL

În opinia lui Traian Vedinaș, are loc un declin al naționalismului care se datorează într-o oarecare măsură și fenomenului asincronismului social, Vedinaș descoperind un argument în punctul de vedere al lui Gheorghe Cordoș expus în publicația din 1996, unde acesta din urmă că asincronia intrafamilială are loc ca urmare a dezvoltării culturale și intelectuale, dar mai ales al comportamentului social nesincronizat al fiecărui membru al familiei, dat fiind faptul că fiecare membru are o dezvoltare particulară cu diverse desincronizări

În gospodăria postdecembristă, Vedinaș scoate în evidență coexistența uneltelor tradiționale precum plugul, grapa, sapa, coasa sau furca de lemn cu obiectele familiale moderne cum sunt frigiderul, televizorul, radioul, mașina de spălat rufe, la care se adaugă mijloacele de transport, aici vorbind de autoturisme, dube sau camioane pe lângă căruța cu tracțiune animală, plus alte elemente ale cotidianului. Astfel asincronia se manifestă prin întrepătrunderea societății tradiționale cu cele industriale și informaționale. După Vedinaș, societățile umane la întrepătrunderea secolelor XX și XXI se constituie diacronic, având o dezvoltare continuă, funcționează sincron cu o dezvoltare simultană și se manifestă asincronic cu o dezvoltare diferențiată.

SPECIFICITĂȚI ALE SATULUI ROMÂNESC CONTEMPORAN ȘI TRANSFORMĂRILE ACESTUIA

Comunitățile rurale au anumite trăsături caracteristice care le definesc și le dau un statut aparte. De la psihologia poporului român la spiritualitatea ancestrală și elementele

religioase. Comunitățile rurale, reprezentate de micile grupări de indivizi înrudiți, fixate pe exploatarea stabilă și ritmică a mediului natural, trăiesc, în genere, în temporalitatea cosmică, în sensul că succesiunea anotimpurilor impune o anume armonizare cu natura, un anume tip repetitiv de cultivare a ei, un soi de pandeism exprimat printr-o filosofie bogată în acest sens. Din perspectiva timpului cosmic, oamenii comunităților rurale se plasează într-un fel de liniște de sorginte arhetipală, iscată de mitul consolator al salvării sufletului în scurgerea dezinteresată și mecanică a timpului. Această convingere ce guvernează comunitățile rurale face ca timpul cosmic să devină un timp mitic, ce conține modelul tuturor activităților ce se repetă de-a lungul existenței. O astfel de credință presupune că fenomenele manifestate de-a lungul existenței ruralului capătă realitate numai în măsura în care repetă un arhetip. O astfel de credință și-a găsit feed-back-ul într-o serie de păreri filosofice, cum sunt cele ale lui Platon asupra esențelor sau în tezele lui Goethe asupra fenomenului originar. Aceste teze susțin că multitudinea manifestărilor rurale nu este altceva decât expresia concretă și diversificată a unor esențe imuabile. Comunitățile rurale recurg, cel mai adesea, la acest mit al indestructibilității originare în momente istorice complexe, atunci când este pusă în pericol însăși continuitatea propriei lor existențe.

INSTITUȚIILE SATULUI ROMÂNESC

La nivelul unei comune nu există instituții care se găsesc de regulă în orașele reședință de județ, cum ar fi instituția prefectului, consiliul județean sau diversele instituții coordonate de către ministerele de resort care se găsesc în capitala București. Într-un sat aparținător inclus în tipare, așa cum am mai arătat anterior, singurele instituții care se găsesc de obicei sunt școala, biserica, căminul cultural, cooperativa. Față de toate acestea, în satul centru de comună se găsesc în plus instituții precum primăria comunei, postul de poliție local, dispensarul uman, dispensarul veterinar, școala care este de obicei cu personalitate juridică și are toate clasele de la pregătitoare până la clasa a VIII-a și în unele cazuri sunt incluse și clase de liceu în centrele de comună mai mari din zonă; și nu ultima decât pe listă este biblioteca comunală. În centrele de comună cu precădere mai acționează oficiile locale ale poștei române.

Primăria, principala instituție a satului are de exemplu următoarea organigramă:

COMPARTIMENT	FUNȚII
Conducerea	Primar

	Viceprimar
	Secretar comună
Consiliul local	Consilier local (numărul lor este stabilit în funcție de numărul de locuitori)
Buget-finanțe, contabilitate, taxe, impozite	Contabil
	Casier
Prestații și servicii sociale	Inspector
	Mediator sanitar
	Asistent personal
Urbanism și amenajare teritoriu	Inspector
Registru agricol și fond funciar	Consilier
Situații de urgență	Inspector
Administrator public	Administrator public
Resurse umane și stare civilă	(se ocupă de obicei secretarul comunei)
Achiziții publice	Responsabil
Cabinetul primarului	Consilier
Biblioteca comună	Bibliotecar
Serviciul public de salubritate	Muncitor
Serviciul public de pază	Paznic
Serviciul gospodăresc	Șofer
	Muncitor

ACTORI SOCIALI ÎN SATUL ROMÂNESC. TIPOLOGII

Satul românesc contemporan deține o gamă largă de tipologii de oameni, împreună cu altă gamă de tipologii ale gospodăriilor fiecăruia. Oamenii satului românesc sunt momentan prinși în malaxorul social care împletește tradiția cu modernismul, lăsându-l implicat la granița dintre două lumi, tranziția nefiind o realitate devreme ce omul rural nu tinde cu

necesitate să devină un om modern deși voința este aceea, dar în același timp dorește să se desprindă de trecut și în același timp să păstreze elementele lăsate moștenire de către generațiile anterioare.

Țăranul român poartă astfel un zbucium intens în propria-i trăire socială și culturală devreme ce natura sa rurală s-a transformat rapid și forțat de la o volatilitate lentă a timpului socio-istoric la un amalgam de aspecte dintre care niciunul nu are un rol primar: țăranul român este agricultor și în același timp implicat în forța de muncă, țăranul român este implicat în forța de muncă dar este și agricultor, asta dacă în tinerețe nu părăsește satul sau ca revers, dacă nu revine în sat odată cu floarea vârstei sau cel târziu în momentul retragerii din activitate, sau o situație și mai aparte fiind cea în care omul în cauză este cetățean urban în timpul săptămânii și cetățean rural în timpul săptămânii.

Chiar dacă agricultura românească a înregistrat în ultimii ani un declin, cea mai mare parte a locuitorilor din rural o reprezintă agricultorii, chiar dacă acesta este doar unul dintre rolurile lor. Cei care practică agricultura nu sunt cu necesitate deținători de terenuri, ci vin în complementaritatea celor care dețin terenuri și animale. Rolul locuitorilor satului este și acela de muncitori, o mare parte a agricultorilor preferând să fie și muncitori în scopul rotunjirii veniturilor sau preferând să fie muncitori dar să locuiască în mediul rural. Ei fiind a doua mare masă a locuitorilor satelor ca proporție sunt de luat în calcul. Populația neimplicată în activitate include: copiii, elevii și studenții, asistații social, oameni fără ocupație în mod voit.

CAPITOLUL 2 – METODOLOGIA SOCIOLOGICĂ APLICATĂ ȘI DEMERSURILE PRIVIND REALIZAREA CERCETĂRII

2.1. METODOLOGIA SOCIOLOGICĂ APLICATĂ

În vederea realizării cercetării prezentei lucrări de doctorat s-au utilizat o serie de metode de cercetare menite să aducă succes în realizarea cercetării. S-au folosit atât metode cantitative cât și metode calitative. Metoda cantitativă folosită a fost ancheta sociologică structurată în instrumente precum chestionarul și fișa de observație realizată cu ajutorul operatorilor folosiți pentru celelalte metode utilizate. În schimb, metodele calitative folosite au fost observația, analiza documentelor și interviul individual structurat.

Scopul cercetării date este acela de a determina mediul și calitatea vieții unor comunități umane situate la poalele Munților Plopiș. În cazul de față este vorba despre comunele Sîg, Valcău de jos și Plopiș, toate acestea situate în județul Sălaj. Deși lucrarea se

vrea un soi de micromonografie regională, se poate vorbi în paralel și despre un raport privind calitatea vieții locuitorilor din spațiul geografic aflat în discuție.

Metodele sociologice folosite, prin instrumentele lor, nu au fost utilizate, din punct de vedere cronologic, în mod distinct și separat, ba din contră, s-au utilizat în mod alternativ. Cronologic vorbind, prima dată s-a utilizat metoda calitativă privind analiza documentelor, realizată prin accesul la registrele agricole din primărie, coroborată cu metoda cantitativă a anchetei prin folosirea fișei de observație în vederea realizării unor fișe ale localităților, urmată din nou de anchetă în scopul aplicării unor chestionare privind calitatea vieții cu ajutorul unor operatori voluntari, ca mai apoi să se revină în calitativ prin aplicarea câtorva interviuri în interiorul ariei de cercetare.

Aspectul cert al alternanței utilizării metodelor este finalizarea cu succes a cercetării în urma analizei tuturor datelor culese sau transduse. După cum se va putea vedea și în partea privind analiza cercetării, se va observa realizarea unei radiografii sociale care fixează geografic și economic întreaga zonă de cercetare, care deși nu reflectă o omogenitate, poate în schimb să arate destul de facil direcțiile de mers ale comunităților, comparativ cu celelalte comunități care se regăsesc în aria de cercetare. Singurul aspect cu necesitate comun este cel al plasării localităților din punct de vedere geografic.

Cercetarea a avut loc după următoarea schemă:

DESCRIEREA CERCETĂRII SOCIOLOGICE MICROREGIONALE		
<u>Perioada cercetării</u>	Noiembrie 2013 – Octombrie 2015	
<u>Metoda de cercetare</u>	Instrumentele de lucru	Aria de utilizare a metodei
<u>Analiza de documente</u> <u>Metodă calitativă</u>	Registre agricole din anii 1951-1955 și 1959-1963, cercetate în vizitele la primărie	Sîg, Fizeș, Tusa, Valcău de Jos, Valcău de Sus, Subcetate, Preoteasa, Lazuri, Plopiș, Iaz, Făgetu.
<u>Fișa de observație (ancheta)</u> <u>Metodă cantitativă</u>	„Caietul localității” realizat prin	Sîg, Fizeș, Tusa, Mal, Sârbi, Valcău de Jos, Valcău de Sus, Subcetate, Preoteasa, Lazuri, Plopiș, Iaz.
<u>Chestionar</u>	Chestionare privind calitatea	Sîg, Fizeș, Tusa, Mal,

<u>Metodă cantitativă</u>	vieții realizate prin operatori de teren	Sârbi, Valcău de Jos, Valcău de Sus, Preoteasa, Lazuri, Plopiș, Iaz.
<u>Interviul</u> <u>Metodă calitativă</u>	Interviuri cu întrebări prestabilite aplicate unor comunități locale cu ajutorul reportofonului	Sîg, Mal, Valcău de Jos, Valcău de Sus, Subcetate, Preoteasa, Plopiș, Iaz.
<u>Dificultăți întâmpinate</u>	Aria geografică inițială prea extinsă; primării care nu au răspuns solicitărilor; primari care nu au dorit să colaboreze; situații meteorologice capricioase; artere rutiere deteriorate; poduri surpate; persoane necomunicative; birocrație; timp mare de interpretare și procesare a chestionarelor și interviurilor, probleme personale disjuncte cercetării, etc.	
<u>Aspecte relevante și facilitatoare</u>	Persoane de contact obținute prin recomandări, ajutorul acordat de apropiați, prieteni și cunoștințe, ajutorul îndrumătorului, mijloacele de comunicare moderne.	

Debutul cercetării

Domnul profesor mi-a trasat inițial un anumit teritoriu geografic pe care să îl am în vedere pentru realizarea lucrării. Astfel că aveam inițial să ajung în următoarele comune: Treznea, Agrij, Buciumi, Horoatu-Crasnei, Cizer, Bănișor, Sîg, Valcău de Jos, Plopiș și Halmășd. Scopul meu era acela de a găsi în cadrul primăriilor acestor comune situații privind probleme anterioare sau prezente pe fond funciar, astfel că am pornit într-un periplu fără să știu în ce mă voi avânta defapt.

La începutul lunii noiembrie a anului 2013 am ajuns în primăria Sîg și am luat legătura cu domnul viceprimar Daniel Țîrlea, cerându-i ajutorul în demersul meu, dându-i la rândul său cerându-i voie domnului primar, Florian Bonțe, să îmi pot desfășura activitatea în primărie.

Explorând registrele agricole am descoperit aspecte ale vieții oamenilor la mijlocul secolului al XX-lea, la finalul acestuia și în prezent. Am constatat prin simpla observare ce stare socială aveau familiile și gospodăriile de odinioară și am concluzionat diferențele esențiale în traiul gospodăriilor, în uneltele din gospodărie și în avuția în animale și terenuri

ale gospodăriei. Această situație m-a ajutat să îmi formez o imagine despre ce curs ar putea să ia cercetarea mea și în ce parametri mă voi putea încadra. Situația dată m-a făcut să înțeleg mai bine sensul sociologiei, să îi înțeleg aportul la dezvoltarea și radiografia socială, dar mai ales am rămas cu o imagine conturată care mi-a atras în gânduri multe trăiri negative, făcându-mă astfel să înțeleg diferența între precaritatea de atunci și beneficiile actuale.

Primele concluzii

După deplășările în teren în vederea cercetării, efectuate până în martie 2014, am concluzionat la acea vreme că am umblat foarte mult și nu am realizat prea mare lucru, investiția financiară cel puțin fiind nemeritată, fără să mai aducem în discuție resursele de timp investite. Într-un final domnul profesor mi-a recomandat să mă axez doar pe comunele Sîg, Valcău de Jos și Plopiș, deoarece specificul lor era același, fiind o zonă compactă la poalele muntelui Șes.

După finalizarea și prezentarea primului raport către Școala doctorală am stabilit împreună cu domnul profesor Vedinaș că vom aplica un chestionar specific gospodăriilor rurale, în cele 3 comune asupra cărora am decis să rămânem cu cercetarea: Sîg, Valcău de Jos și Plopiș.

După finalizarea formei chestionarului am decis să îl aplicăm prima dată în comuna Sîg, astfel că am considerat să luăm în considerare posibilitatea aplicării chestionarului prin intermediul elevilor din clasa a VIII-a despre care am considerat că sunt suficienți de maturi încât să aplice câte 4-5 chestionare fiecare. Experimentul s-a dovedit un eșec, motiv pentru care am mers pe aplicarea chestionarelor de către operatori maturi.

Ulterior s-au aplicat pe parcursul anului 2015 și interviurile sociologice.

CAPITOLUL 3 – MICROMONOGRAFIA REGIONALĂ A COMUNELOR SÎG, VALCĂU DE JOS ȘI PLOPIȘ SITUATE ÎN APROPIEREA IZVOARELOR BARCĂULUI ȘI A MUNTELUI ȘES

Cele 3 comune aflate în aria de cercetare se găsesc în direcția Vest-Sud-vest a județului Sălaj, în nord-vestul Transilvaniei și a României. Suprafața aproximativă a teritoriului celor 3 comune, Sîg, Valcău de Jos și Plopiș, însumează 231,49 km².

Aceste comune sunt aflate la limita județului Sălaj în direcția Vest-Sud-vest, din cele 3 comune, doar comuna Sîg se învecinează la sud cu atât cu județele Cluj, cât și cu județul Bihor, având drum de acces în județul Cluj pe DJ191D, aflat în reabilitare la momentul

redactării; cu județul Bihor neexistând artere importante de circulație, teritoriul limitrof fiind acoperit doar de zone forestiere greu accesibile. Comuna Valcău de Jos se învecinează la sud cu județul Bihor, neexistând artere de circulație importante ci doar un drum comunal sau forestier care pleacă din localitatea Preoteasa și ajunge într-un sat al comunei Borod din județul Bihor. În schimb comuna Plopiș are acces prin DJ110E în județul Bihor, recent reabilitat în scopul facilitării accesului comunității de slovaci din satul Făgetu la coetnicii lor din județul Bihor.

Comunele din aria de cercetare, aflate pe teritoriul județului Sălaj, care înconjoară cele 3 comune sunt în ordine de la est la vest: Cizer, Bănișor, Crasna, Boghiș, Nușfalău și Halmășd. Comuna Sîg este limitată la est cu comunele Cizer și Bănișor, la nord cu comuna Crasna, la vest cu comuna Valcău de Jos, iar la sud cu județele Cluj și Bihor. Comuna Valcău de Jos este limitată la est cu comuna Sîg, la nord cu comunele Crasna și Boghiș, la vest cu comuna Plopiș și la sud cu județul Bihor. Comuna Plopiș se învecinează cu comuna Valcău de Jos la est, cu comunele Boghiș și Nușfalău la nord, cu comuna Halmășd la vest iar la sud cu județul Bihor.

Forma majoră de relief care străbate și cele 3 comune poartă denumirea de Munții Plopiș, fiind un platou montan întins pe trei județe: Cluj, Sălaj și Bihor. Munții Plopiș, cunoscuți local și ca Munții Rez sau Munții Șes, sunt o grupă montană a Munților Apuseni aparținând lanțului muntos al Carpaților Occidentali. Cel mai înalt vârf este Vârful Măgura Mare, de 918 m. Se întind în partea estică a județului Bihor, în cea nord-vestică a județului Cluj și în cea nord-vestică a județului Sălaj (pe teritoriile administrative ale comunelor: Halmășd, Marca, Plopiș, Sâg și Valcău de Jos) și este străbătută de drumul național DN1H, recent reabilitat care leagă orașul Aleșd din județul Bihor de municipiul Zalău din județul Sălaj.

Principala apă curgătoare care străbate zona se numește Barcău, râu care își are izvoarele în comuna Sîg, în zona de rezervație naturală denumită Izvoarele Barcăului, principalele izvoare fiind Izbul Mare și Izbul Mic, la care se adaugă afluenți neesențiali. În cursul său superior, Barcăul prezintă o asimetrie, având afluenți în deosebi pe partea stângă de pe culmea nordică a Plopișului și piemontul său teritoriul Republicii Ungare.

Atestarea documentară primară a celor 3 comune este plasată undeva în secolul al XIII-lea e.n. Dintre satele studiate, satul Valcău de Sus are cea mai veche atestare documentară în anul 1214, iar satele Lazuri și Sârbi sunt atestate ambele în anul 1481. . Satele

Făgetu și Ratovei, care nu intră în studiu au apărut în anii 1830, respectiv 1956, în cazul primului fiind vorba de popularea cu țapinari slovaci aduși de către autoritățile vremii pentru exploatarea masei lemnoase, iar în cazul celui de-al doilea fiind vorba de înființarea unei localități noi ca urmare a faptului că exista un grup de locuințe distinct de vatra satului Valcău de Jos, fiind o decizie a autorităților comuniste.

Restul satelor din studiu au apărut pentru prima dată atestate documentar în intervalul secolelor XIII – XV fiind toate în stadiul inițial sate formate din câteva gospodării, în jur de 10-12, fiind vorba cel mai probabil de familii trimise de către nobilul locului să exploateze terenurile și pădurile din jurul vetrei satelor respective, în timp satele fiind în expansiune, cu mici excepții, satul Mal fiind la un moment dat fără locuitori din ceea ce reiese din anumite documente ale timpului.

Aproximativ în perioada primelor atestări documentare ale satelor din cercetare a fost contruită și fortificată Cetatea Valcăului, azi doar o ruină din care se păstrează câteva colțuri de ziduri, plasată în amonte de satul Subcetate, denumire a satului care este sugestiv legată de antecedenta unei cetăți. Rolul cetății era mai degrabă strategic, fiind plasată pe vârful unui deal, numit de către localnici Plai, fiind un loc de maximă vizibilitate pentru împrejurimile din zonă, la timpul respectiv, înălțimile fiind considerate puncte esențiale în strategia de apărare, rolul preventiv și ulterior preparator asigurând timp de reacție în eventualitatea unor atacuri, zona fiind una bogată din punct de vedere agricol și forestier, mai puțin din punct de vedere minier, singura mină din zonă fiind la Ip. Popoarele migratoare având mai degrabă un specific privind prăduirea culturilor agricole și ale animalelor, sătenii din jur puteau în timp util să își ascundă proviziile și animalele în ascunzătorile din pădure, lăsând astfel loc soldaților din cetate să intervină din punct de vedere armat.

În cadrul cercetării am întreprins o anchetă sociologică în primăriile celor 3 comune cercetate, recurgând la studierea registrelor agricole din perioadele 1951-1955 și 1959-1963.

Urmare a anchetei efectuate am constatat faptul că gospodăriile țărănești erau grupate în 2-3 categorii. În perioada 1951-1955 în colțul de sus al fișei aferente unei gospodării era notat cu creionul sau cu stiloul, după caz, trei situații: țăran sărac, țăran mijlocăș, chiabur. Aceste notări făceau referire în fapt la capul gospodăriei, care de regulă era cel care deținea rolul de soț și de tată, iar în cazul familiilor monoparentale, de obicei capul familiei avea statutul de văduv/văduvă pe lângă rolul de mamă sau tată. Am realizat și câteva fotografii ale unor fișe din registre în condițiile în care nu am găsit un scanner potrivit cu formatul fișei care avea un format aproximativ cu A2, doar că scrierea de mână fiind mărunță este greoi lizibilă.

După efectuarea anchetei sociologice în primăriile comunelor din cercetare, când încă aveam în vedere luarea în discuție a comunelor de peste Muntele Meseș s-a conceput un chestionar strategic, cu scopul de a fi adresat primarilor din comunele cercetate. Ba chiar s-a pornit demersul de aplicare a chestionarelor, numai că primarii în cauză fie au ezitat să răspundă la chestionar fie au solicitat o altă întrevvedere privind aplicarea chestionarului. Deși s-a lăsat chestionarul înspre completare în instituție nu s-a întors niciodată vreun răspuns sau vreun chestionar completat.

Deși am lăsat mai multe chestionare în primării, niciun primar nu a răspuns chestionarului pus în discuție, decât domnul Mircea Șandor, cel care ocupă poziția de consilier personal al primarului Ioan Roșan din comuna Valcău de Jos. Deși s-au răspuns tuturor întrebărilor, s-a considerat că răspunsurile sunt incomplete și devreme ce nu există cel puțin un alt chestionar completat pentru efectuarea vreunei comparații, cel puțin, s-a abandonat ideea cercetării prin acel chestionar, fără să fie vreun răspuns la refuzarea completării chestionarului de către primari. Aspectul cel mai dureros îl reprezintă faptul că în nicio primărie nu s-a găsit primarul în instituție.

În perioada relativă de realizare a anchetei în cadrul primăriilor s-a reușit datorită datelor culese să întocmesc niște fișe ale localităților, în scopul de a se face o radiografie a satelor implicate în cercetare, asta înainte de interviurile realizate și aplicarea chestionarelor asupra gospodăriilor. În teorie acestea se numesc caiete ale localităților, dar pentru dimensiunea redusă a documentelor, s-a ales să se folosească denumirea de fișe ale localităților. Menirea fișelor localităților era de a determina în linii mari aspecte privind geografia locală cu denumirile specifice, identificarea arterelor rutiere, specificul agricol, elementul de comercial și economic și aspecte privind datini, obiceiuri, oamenii locului și obiectivele locale, redate explicit în modelul din anexe.

S-a aplicat fișa localității asupra tuturor satelor incluse în cercetare însemnând satele Sîg, Mal, Tusa, Fizeș și Sîrbi din comuna Sîg; Valcău de jos, Valcău de sus, Subcetate, Preoteasa și Lazuri din comuna Valcău de jos; Plopiș și Iaz din comuna Plopiș.

Marile secțiuni ale unei astfel de fișe sunt : descrierea geografică și toponimică, descrierea proprietăților în suprafețe, poziția geografică și drumurile, profilul economic și particularitățile locale. În cadrul descrierii geografice și toponimice intră în calcul categorii de denumiri precum: străzi și ulițe, râuri și pârâie, păduri, pășuni, fânețe și teritoriu agrar. Descrierea proprietăților în suprafețe se împarte în intervale de suprafețe de teren ale

gospodăriilor și coeficientul acestora în acel interval, de la proprietăți de până la un 1 hectar și proprietăți de peste 20 de hectare.

Există un număr de 12 fișe întocmite pentru toate cele 12 sate aflate în cercetare. Pentru fiecare s-a încercat prelevarea cât mai multor date din care să rezulte particularitatea fiecărei localități. Cerințele fișei cuprind multe câmpuri de date de completat, numai că unele informații sunt indisponibile, altele nu au putut fi prelevate, alte informații nu există fizic. Fiecare localitate cercetată are un specific, multiple particularități, diverse elemente de diferențiere, etc. Defalcat pe domenii găsim o largă variație de denumiri care oferă cercetării noastre date directe și concrete care ajută mult în efectuarea cercetării. În continuare se vor regăsi o multitudine de tabele care vor denota variația denumiri ale locurilor din sate, date privind drumurile și starea lor, proprietățile gospodăriilor, animalele domestice specifice, târguri, diverse obiceiuri și datini, denumiri locale ale unor flori și constelații, porecle ale oamenilor din sate.

În vederea cercetării s-au realizat o serie de interviuri menite să aducă în vedere aspecte și puncte de vedere ale cetățenilor care locuiesc în comunele din cercetare. Nu am realizat interviuri în fiecare sat, dar s-a avut în vedere să fie cel puțin două interviuri în fiecare comună, realizând astfel 3 interviuri în comuna Sîg, 4 interviuri în comuna Valcău de jos și 2 interviuri în comuna Plopiș. S-a luat în calcul ideea de preluare a punctelor de vedere atât din partea unor persoane cu studii reduse în consistență, dar și persoane cu studii superioare, în scopul constatării eventualelor diferențe de viziune. Pentru o transparență clară se vor nota în tabel intervievații și ocupațiile acestora:

Localitatea	Numele intervievatului	Nivelul de studii	Ocupația
Sîg	Țîrlea Gheorghe	Gimnaziale	Pensionar
Sîg	Palce Aurel	Superioare	Administrator financiar
Mal	Costina Florian	Medii	Pensionar
Valcău de jos	Prunean Alin	Superioare	Manager de proiect
Valcău de sus	Neaga Gabriel	Medii	Agricultor
Subcetate	Sîrca Alexandru	Superioare	Profesor pensionar
Preoteasa	Rad Avram	Superioare	Profesor pensionar
Plopiș	Lupou Cosmin	Medii	Agent comercial
Iaz	Bodea Alexandru	Superioare	Manager primărie

Scopul realizării acestor interviuri a fost inițial acela de a substitui lipsa chestionarelor adresate primarilor, ajustând același set de întrebări tuturor celor intervievați. Întrebările au fost următoarele:

1. Spuneți vă rugăm denumiri locale ale teritoriului satului!
2. Ce ocupații principale au avut și au locuitorii satului?
3. Ce avantaje a avut satul pentru că a fost/ nu a fost colectivizat?
4. Ce tendințe de dezvoltare poate să aibă comunitatea dumneavoastră?
5. Cum se implică consilierii locali în dezvoltarea comunității?
6. Ce știți despre foștii meșteri populari ai satului?

Întrebările au mai suferit ajustări în funcție de cel interviuat și au mai fost sugerate pe parcurs mici întrebări intermediare în scopul obținerii unor răspunsuri cât mai elaborate. Unele interviuri au fost cu răspunsuri laborios formulate, altele cu răspunsuri mai directe și mai slab consistente. Deși așteptările privind un interviu sunt ridicate și se ridică pretenții de obiectivitate, local, unii dintre respondenți au avut interpretări subiective, lăsând loc mai degrabă propriei păreri, decât unei viziuni de ansamblu a comunității.

Interviurile au fost realizate în anul 2015, în intervalul aprilie-octombrie, în funcție de timpul disponibil al interlocutorilor și al cercetătorului.

Chestionarele aplicate în cele 3 comune au scos la iveală câteva aspecte demne de luat în seamă în vederea efectuării unei comparații între perioada de la mijlocul secolului trecut și nivelul de trai și evoluție din prezent.

Chestionarele aplicate, după modelul din anexe, au făcut uz de mulți indicatori de detaliu cu ajutorul cărora s-au elaborat o serie de largi tabele expuse în anexă dar s-au realizat de asemenea și câteva sinteze expuse în paginile următoare dar și tabele cu date concrete din 10 localități din cele 12 supuse cercetării.

Întrucât se consideră că zona ariei de cercetare este relativ una compactă din punct de vedere administrativ și cultural, termenii generali s-au aplicat asupra întregului eșantion supus chestionării, 110 chestionare, 296 de persoane în cadrul eșantionului.

Chestionarul în cauză a fost împărțit în 3 secțiuni majore de interes: familia și educația; gospodăria; exploatarea agricolă. Conținutul chestionarului poate fi consultat în cadrul anexelor acestei lucrări.

În ceea ce privește secțiunea familiei și a educației sunt vizati indicatori precum numărul persoanelor din gospodărie, genul, vârsta, educația, profesia și ocupația fiecăruia și venitul familiei și a membrilor.

Secțiunea gospodăriei are în vedere locuința în primul rând, constituția acesteia, anul construcției, grajdul, alte anexe, aparatura electrocasnică, vehiculele și utilajele gospodăriei, alimentarea cu apă, canalizarea și modalitatea încălzirii locuinței.

Exploatația agricolă cuprinde suprafața terenurilor agricole aferente gospodăriei și destinația acestora, culturile în care se împarte terenul arabil, felurile de animale și numărul acestora și eventuala vânzare de produse din gospodărie, cu specificația privind natura produselor vândute și sumele obținute din vânzare, dacă se dorește comunicarea sumelor care sunt obținute.

Odată culese și extrase datele din chestionare s-au obținut o serie de situații locale pentru fiecare sat în parte și concluzii privind calitatea vieții locuitorilor unui sat. Prima dată s-au avut în vedere specificul gospodăriilor pe număr de locuitori, începând cu 1 locuitor, 2 locuitori, 3 locuitori, 4, locuitori, 5-6 locuitori. Apoi s-a luat în discuție absolvenții de diferite nivele de studii pe criteriul vârstei acestora, ca mai apoi să se facă o radiografiere a fiecărei localități în care s-au aplicat chestionare.

Gospodăriile chestionate în număr de 110 au fost împărțite în gospodării de 1, 2, 3, 4 și 5-6 persoane. În fiecare tip de gospodărie au fost identificate după criteriile generale și de ansamblu anumite specificități. Astfel că au fost stabilite 5 astfel de tipare.

Educația în mediul rural este încă o dificultate pentru cei care doresc să urmeze după absolvirea gimnaziului un liceu sau o facultate. Problema în trecut se crampona de aceeași situație odată cu absolvirea ciclului primar în satele unde nu era școală gimnazială. În prezent, principala problemă o constituie lipsa oportunităților și impedimentele financiare, ajungând la absolvirea studiilor medii sau superioare doar cei care au și disponibilitate financiară.

Aplicarea chestionarelor a facilitat proiectarea unor tabele explicite privind caracterizarea gospodăriilor chestionate din satele ariei de cercetare. S-a reușit astfel realizarea unor scheme complexe care arată variații diverse de la un sat la altul. Desigur că există și specificul de selecție cu potențial subiectiv al operatorilor de chestionare, întrucât nu s-a impus niciun criteriu de selecție din partea cercetătorului, dar suma și media tuturor selecțiilor demonstrează un soi de coeziune la nivelul ariei de cercetare în ceea ce privește educația, ocupația, gospodăria și exploatația agricolă și tendința generală. Se va observa o

amplă gamă de gospodării, dar care nu se pot delimita într-o matrice oarecare, motiv pentru care s-a ales analiza pe localități. Se poate evident observa că în localitățile ce sunt centre comunale nivelul de trai și dotarea gospodărească sunt în mod evident la nivele mai ridicate, pe când satele de mărimi similare au dotări ușor mai reduse, pe când în localitățile mai mici și mai izolate, nivelul de dezvoltare gospodărească este mai redus. Nu se pot face comparații între gospodăriile din anii '50-'60 ai secolului trecut, deoarece indicatorii de dezvoltare erau cantitativi și generați de către terenurile gospodăriei, numărul de animale, numărul de unelte mecanice sau agricole, pe când în actualitate trebuie ținut cont de indicatorii calitativi precum educația și formarea profesională, materialul de construcție al locuinței, grajdului sau anexelor, facilitățile gospodărești privind alimentarea cu apă, termoficarea și canalizarea, iar pe de altă parte, veniturile financiare exprimate. De asemenea se vizează și o componentă a vânzării produselor agricole din gospodării în scopul obținerii de venituri, numai că fenomenul, după cum se va vedea și în situațiile date, tinde să nu prea existe sau există cu caracter sporadic.

Toate aspectele chestionarelor au fost defalcate în multiple tabele interpretative asupra cărora au fost expuse diverse concluzii cu relativă statistică la nivel micro sau al unei comunități.

BIBLIOGRAFIE

- 1.***Dicționar de Arhaisme și Regionalisme din Maramureș, ediția a II-a, 2015
- 2.Bădescu,Ilie - *Sociologie rurală*, Ed. Mica Valahie, București 2011
- 3.Bădescu,Ilie/Cucu-Oancea, Ozana/Șișeștean, Gheorghe - „*Tratat de Sociologie Rurală*”, Ed. Mica Valahie, București, 2009
- 4.Blaga, Lucian, *Opere*, vol. 9, București, Editura Minerva
- 5.Bordet, G.- *Comment realiser l'aménagement des espaces ruraux? Colloque International Aménagement de l'espace rural*. Cahiers du CENECA, Paris, 1966
- 6.Cernea, Mihail - *Sociologia cooperativei agricole*, 1974
7. Coldea, Gheorghe - „*Teza de doctorat – Flora și vegetația Munților Plopiș*”, Cluj-Napoca, 1972
- 8.Dimitrie Gusti, „*Pagini alese*”, București, 1965
- 9.Eliade, Mircea, *Istoria Credințelor și ideilor religioase*, vol. II, București, Editura Științifică și Enciclopedică, 1983
- 10.George Em. Marica - „*Satul ca structură psihică și socială*”, Ed. Argonaut, 2004
- 11.Ghinoiu, Ion, *Zile și Mituri*, Ed. Fundației PRO
- 12.Giosan, Nicolae - *Agricultura României, 1944-1964*, București, 1965
- 13.Hristache, Ilie – “*Demografia orașelor României*”, Editura Științifică și Enciclopedică,București,1977
- 14.Iluț, Petru - *Abordarea calitativă a socioumanului - concepte și metode* , Polirom, Iași, 1997
- 15.Jollivet, Marcel , „*Pour un vocabulaire de la sociologie rurale*”, Revista franceză de sociologie, 1965
- 16.Mendras, Henri - *Les paysans et la politique dans la France contemporaine*, Paris, 1958
- 17.Mihăilescu, Ion - *Sociologie generală*, Ed. Polirom, București, 2003
- 18.Mircea Vulcănescu – *Prolegomene sociologice la satul românesc*, Ed. Eminescu, 1997
- 19.Pascaru, Mihai - *Efectul Pygmalion*, Ed. Eikon
- 20.Pascaru, Mihai - *Introducere în sociologia regională*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2005

- 21.Pascaru, Mihai- *Sociologia comunităților*, Ed. Argonaut, Cluj-Napoca, 2003
 - 22.Pascaru, Mihai- *Matricea comunitară*, Presa Universitară Clujeană, Cluj-Napoca, 2003
 - 23.Stahl, Henri. H., „*Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*”, Editura Fundația Soros pentru o societate deschisă, București, 1998, vol. I
 - 24.Stahl, Henri. H., „*Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*”, Editura Fundația Soros pentru o societate deschisă, București, 1998, vol. II
 - 25.Stahl, Henri. H., „*Contribuții la studiul satelor devălmașe românești*”, Editura Fundația Soros pentru o societate deschisă, București, 1998, vol. III
 - 26.Vedinaș, Traian - *Introducere în sociologia rurală*, Ed. Polirom, Iași, 2001
 - 27.Vedinaș, Traian - *Principiul asincroniei și seducția culturii*, Ed. Dacia XXI, Cluj-Napoca, 2010
 - 28.Vedinaș, Traian, *Proiecte rurale românești*, Ed. Waldpress, Timișoara, 2015
 - 29.Vedinaș, Traian, *Proiecte și paradigme în gândirea socială românească*, Ed. Diotima & Argonaut, Cluj-Napoca, 2004
- Barometrul Eurostat, 2009
- <http://unstats.un.org/unsd/cr/registry/regct.asp?Lg=1>
- INS, *Anuarul statistic 2010*
- Monitorul Oficial*, Partea I nr. 408 din 24 iulie 2001
- Recensământul populației 1930
- Recensământul populației 1956
- Recensământul populației 1966
- Recensământul populației 1977
- Recensământul populației 1992
- Recensământul populației 2002
- Recensământul populației 2011